

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Унаклэ къызылэуахыгъ

Тыгуасэ, бэдзэогъум и 19-м, Федеральнэ къэралыгъо унитарнэ предприятие «Ростехинвентаризация — Федеральное БТИ» зыфиорэм икътамэу АР-м щылэм юф зычишлэшт унаклэ Мыекътупэ къызылэуахыгъ. Ащ фэгъэхъыгъэ мэфэкI зэхэхъэм хэлэжъагъ ыкIи АР-м и Лышхъэ ыцIэкIэ къафэгъушIуагъ АР-м и Правительствэ ипащэ игуадзэу Алексей Петрусенкэр. Цыфхэм

яфэло-фашIэхэр игъом ыкIи икътэу зыщафагъэ-цэкIэшт унаклэхэм якъызылэуахын сыдигъо-кIи республикэмкIэ мэфэкIэу зэрэщытэр ащ къыхигъэщыгъ.

— Техническэ инвентаризацием фэгъэзэгъэ учреждение-хэм ялофшIэн зэрэхахъорэм бизнес цыкIум ыкIи гурытым ауж ихъагъэр зэрэмымаклэр, псэупIэ зилэу республикэм исым ипчъагъэ зэрэхахъорэр къеушыхъаты, — къылуагъ ащ.

Къутамэм ипащэхэм закы-фигъазэгъэ, цыфэу къяуалIэхэрэм ящыкIэгъэ тхылъхэр игъом зэралэклагъахъэхэрэм, чэ-зыум бэрэ ежэнхэу шымытэу яфэло-фашIэхэр зэрафагъэца-кIэхэрэм афэшI «тхыашъуегъэ-псэу» къарилуагъ.

Джаш фэдэу ежъхэм яунаеу, лъэхъаным диштэу зэтэгъэ-псыхъагъэу унаклэ ялэ зэрэхъу-гъэм фэшI къутамэм ипащэхэм юф шызышIэхэрэми къа-фэгъушIуагъ ФГУП-у «Ростех-инвентаризация — Федераль-ное БТИ» зыфиорэм ипащэ игуадзэу Андрей Коркиныр.

Нэужым Алексей Петрусен-кэмрэ Андрей Коркинымрэ лентэ плъыжыр зэпаупкIыгъ. Къутамэм ипащэу Бэгъ Мурат

унаклэр зэрэгъэпсыгъэм, цыф-хэм яфэло-фашIэхэр афагъэцэ-кIэным иамалэу ялэхэр зыфэдэ-хэм хъакIэхэр нэлуасэ фишIы-гъэх. Ащ къызырилэуагъэмкIэ, къутамэм Адыгеим ирайон-хэмрэ къалэхэмрэ ащылажъэ-хэу отделений иI, зэкIэри лъэ-хъаным диштэрэ оборудова-ниеу ялофшIэн къэзыгъэпсын-кIэхэрэмкIэ зэтэгъэпсыхъа-гъэх. Джырэблагъэ Мыекътупэ ыкIи Тэхъутэмыкье район-хэм ащылэхэм ягъэцэкIэжын аухыгъ.

Ащ буж Ростехинвентариза-цием икътамэу Къыблэ ыкIи Темыр-Кавказ шъолъырхэм ащылэхэм япащэхэр зыхэлэ-жъэгъэхэ зэхэсыгъо унаклэм шырылагъ. Ащ къызырэхъа-гъэщыгъэмкIэ, Адыгеим щылэу къутамэм блэкIыгъэ илэсым сомэ миллион 87-рэ хэхъоны-гъэу ышIыгъ, пстэумкIи сомэ миллион 18 хэбзэлэхэ зэфэ-шъхъафхэм ахилъхъагъ. Тапэ-кIэ цыфхэм фэло-фашIэу афи-гъэцакIэрэм джыри хагъэхъо-нэу, отделыкIэхэр къызылэуа-хынхэу гухэлъхэр ялэх.

ХЪУТ Нэфсэт.

Сурэтыр Изыгънэ Аслъан тырихыгъ.

ЗыцIэ къырилэуагъэхэм адырагъэштагъ

Тыгуасэ, бэдзэогъум и 19-м, правопорядкэмкIэ АР-м икоординационнэ Совет зэхэ-сыгъоу илагъэм тхъамэтэгъор шызэрехъагъ АР-м и Лышхъэ ипшъэрлэхэр зыгъэ-цэкIэхэрэ Къумпыл Мурат. АР-м хэгъэу кIоцI юфхэмкIэ и Министрствэ ГИБДД-мкIэ и ГъэlorышIапIэ, ОМОН-м ыкIи спец-назым япащэу агъэнэфэштхэм якандидату-рэхэм ащ щакхэплъагъэх.

Министерствэм ипащэу Александр Речицкэм а Иэналэхэм алуагъэхъанхэу къыгъэлэгуагъэх минис-трэм игуадзэщыгъэу, тылым илэсыбэрэ ипэ-щэгъэ Чыназыр Алий, ОМОН-м ипэщагъэу Вла-димир Ивченкэм ыкIи спецназым ипэщагъэу Дмитрий Кравцевым якандидатурэхэр. Координа-ционнэ Советым хэтхэм зэ-дырагъаштэу полковни-кэу Чыназыр Алий АР-м хэгъэу кIоцI юфхэм-кIэ иминистрэ игуадзэу,

ГИБДД-мкIэ ГъэlorышIа-пIэм ипащэу агъэнэфэныр, полковникэу Владимир Ивченкэр ОМОН-м ипэ-щэ Иэналэ, полковникэу Дмитрий Кравцевыр спец-назым ипэщэ Иэналэ къа-лугъэнэжыгъэнхэр игъоу алытагъ.

Законом къызырэди-лгытэрэм тетэу УФ-м хэгъэу кIоцI юфхэмкIэ иминистрэу Нургалиев Рэ-щыдэ мы кандидатурэхэм нэлуасэ зафишIышт, ары къэзыгъэнэфэштхэри.

ХЪУТ Нэфсэт.

Статистикэм къытырэ пчъа-гъэхэм къызырагъэлъагъорэм-кIэ, Урысыем шыпсэурэ кIэлэ-цыкIу мини 5 фэдиэмэ уз шы-нагъор — адэбз узыр (онкологи-ер) ялэу илэс къэс агъэунэфы. Агъэхъужьын альэкIырэр ахэм азыныкъу. Ау врач-онкологхэм теубытагъэ хэлэу къызыралэ-рэмкIэ, ащ нахыбэмэ Иэпылэгъу афэхъунхэ, агъэхъужьынхэ альэ-кIыштыгъ узыр нахъ пасэу къы-хэгъэщыгъэныр, охътэ лые темы-шIэу кIэлэцыкIум елэзэгъэныр рагъэжъэн амал агъотыштыгъэ-

Иэпылэгъу къафэхъушт

мэ. Арэуштэу профилактикэм кIуачIэ илагъэемэ, сымаджэхэм япроцент 90-р къагъэнэжъын альэкIыштыгъагъэ.

Урысыем медицинэ шIэны-гъэхэмкIэ и Академие и Урысые онкологическэ научнэ гупчэу Блохиным ышIэ зыхырым кIэлэцыкIу онкологиемкIэ ыкIи гематологиемкIэ инауч-нэ-ушэтыпIэ институт-рэ ШышIэ фондэу зэгъусэхэу кIэлэцыкIу онкологием епхыгъэ ин-формацие къызырып-хын плэкIыштыгъ спра-вочнэ онлайн-гупчэ зыкI зэхашагъ: pediatriconcology.ru/ Детская онкология. рф.

Интернет-техно-логиякIэхэм врачхэм ама-лышIухэр къаретых. Пстэуми агъу специали-стхэм къызырэхъагъэщы-рэмкIэ мы узым елэзэ-гъэным фэгъэхъыгъэу

медицинэ шIэныгъэм кIэу къы-хэхъагъэм чэщ-зымафэм узы-щыфэе уахътэм ащ зышыщы-бгъэгъэозэн плэкIыштыгъ, зэсэнэ-хъатэгъухэри шыздэгъушIэнхэ, Иэпылэгъу зэфэхъужьынхэ амал къеты.

Гупчэ гъэзетхэм къызыратхы-рэмкIэ, зигугъу къэтшыгъэ он-лайн-гупчэм къытырэ амалхэр унагъохэмкIэ Иэрыфэгъух. Ахэм псынклэу ащ къыщагъотын альэ-кIыштыгъ Иэпылэгъу къызышара-тын альэкIыштыгъ федеральнэ ыкIи региональнэ гупчэхэм афэгъэ-хыгъэ къэбар игъэкIотыгъэ. Джаш фэдэу сайтым рагъотэ-щтых, а узыр зилэхэм Иэпылэгъу афэхъурэ шIушIэ фондхэм ыкIи организациехэм яхыылэгъэ ин-формациери. Къыхэгъэхъожьы-гъэн фае ащ фэдэ кIын къызы-фэлогъэ, гумэкIыгъо зилэ цыф-хэр мыщ шыздэгъушIэнхэ ама-ли а интернет-технологиякIэм къызыритырэ.

(Тикорр.).

Зэкъошныгъэм игъогухэмкIэ

«Нэфыр» фестивалым хэлажъэ

КIэлэцIыкIу ансамблэу «Нэфыр» Тыркуем кIуагъэ. Адыгеим икIыгъэ купыр Стамбул зынэсым, адыгэ быракъхэр агъэбыбатэхэзэ тилъэпкъэгъухэр кыт-пэгъокIыгъэх.

Адыгэ Хасэм хэт ныбжьыкIэхэр нэгущоухэу кытIуагъэх. Фирмэу «Нарт-турым» ипашэу Нэгъой Яшар, тилъэпкъэгъу ныбжьыкIэхэр кызытпэгъокIыхэм, «Лъэп-рышъу» зыфиIорэ орэдышъор

пчэгум шагъэжъынчызэ тырагъэблэгъагъ.

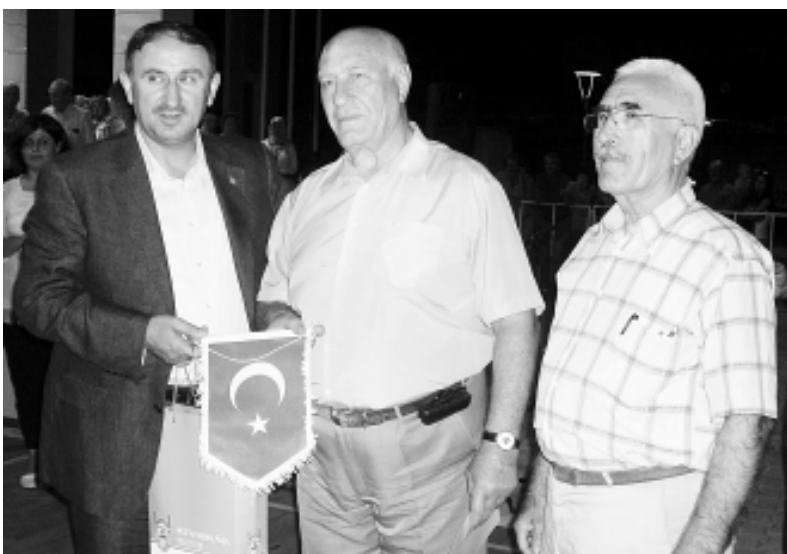
Тыркуем икIалэу Бурсэ пэмычыжъэу шыпсэурэ адыгэ къуаджэхэм танэсыныр псын-кIэ кытфэхъугъэп. Сыхъа-тиблIэ гъогур тIуагъэ. Апэрэ

мафэм зыдгъэпсэфынэу тыфежъагъэп. Къалэу Мустафа-кемальпаша имэр тыригъэ-благъи, концертыр «Нэфым» кытыгъ. Нэужым адыгэхэр зыдэс къуаджэу Солуджак тыкышыцуи, ныбжьыкIэхэм зэхашэгъэ адыгэ джэгум ты-хэлэжъагъ.

НЫБЭ Анзор.

«Нэфым» Тыркуер къыдэшъо

КIэлэцIыкIу къэшыокIо ансамблэу «Нэфыр» мы мазэм и 15-м кышыгъэжъагъэу Тыркуем шыI. Хабзэ зэрэхъугъэу, АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатэу КIэрмыт Мухьдинэ «Нэфыр» илъэс къэс тилъэпкъэгъухэр зышыпсэухэр хэгъэгухэм ащыщ ещэх, концертхэр къащарегъэты. Къэ-шыокIо ансамблэр ежъ имыль-кукIэ Мухьдинэ егъэлажъэ, Iэ-кIыб къэралхэр къызэракIуа-щтыри ыпшъэ дэкIы. Ансам-блэм игъусэхэу тилъэпкъэгъу-хэм аIокIэх гуманитар ушэ-тынхэм апылгъ Адыгэ респу-бликэ институтым ипашэу, шIэ-ныгъэлэжъэу Бырсыр Батыр-бий, зэлъашIэрэ орэдыIоу Ку-шъэкъо Симэ, ижъырэ орэдхэр къэзыIохэу, шыкIэлпшынао-хэу Абыдэ Хыисэрэ Артур-рэ, Адыгэ къэралыгъо телеви-дением иIофышIэхэу ТIэшъу Светланэрэ ЯхъулIэ Мэдинэ-рэ, гъэзетэу «Адыгэ макъэм» илIыкIоу мы сатырхэр къэзы-тырхэр.

«Нарт-тур» зыфиIорэ зекIо IофшIапIэу Тыркуем шыла-жъэрэм ипашэу, тилъэпкъэгъоу

Нэгъой Яшар «Нэфыр» зыхэ-лэжъэщт концертхэр, зэIукIэу ышIышIхэр зэкIэ зэрегъэзафэ. Бэдзэогъум и 18-м къалэу Яло-вэ шыкIогъэ фестивалышхоу Урысыем иреспубликэхэу Да-гыстан, Темыр Осетием, Гру-зием, Абхъаз Республикэм ыкIи нэмыкIхэм къарыкIыгъэхэр зыхэлэжъагъэхэм Адыгеир «Нэфым» кышигъэлъэгъуагъ.

Ансамблэм хэт пшынаохэу ЛъэцэрыкIо Бисланрэ Гъошэ Хъалидэрэ адыгэ мэкъамэхэу япшынэхэм къарагъэIуагъэхэм кIэлэцIыкIухэр дэхэ дэдэу къа-дэшъагъэх, адрэ творческэ купхэм къахэщыгъэх, къекIо-лэгъэ цыфхэр лъэш дэдэу Iэгу къафитеуагъэх.

Фестивалым хэлэжъэнхэм ыпкIэ Адыгеим кыкIыгъэ ку-пыр къалэхэу Бурсэ, Мустафа-кемальпаша ыкIи ахэм къа-пIулъ чылагъохэм ашылагъэх, зэдэгущыIэгъу фабэ адашIыгъ, джэгухэр ащызэхашагъ.

«Нэфым» джыри концерты-бэ Тыркуем къыштитынэу щыт. Ащ дакIоу, хэкужымрэ хымэ хэгъэгумрэ ащыпсэурэ адыгэ-хэм язэпхыныгъэ нахъ пытэ-ным фэшI зэIукIэ зэфэшъаф-хэр ыкIи Iофтхъэбзэ гъэшIэ-гъонхэр зэхашэх.

ДЭРБЭ Тимур.
Тыркуер.

Сурэтхэм арытхэр (сэмэ-гумкIэ къебгъэжъэнышъ): **къа-лэу Мустафакемальпаша имэрэу Куртулан Сади, Бырсыр Батырбий ыкIи Нэгъой Яшар; къалэу Яло-вэ шыкIогъэ фестивалым хэлэжъэгъэ ансамблэр.**

Делегатхэр хадзыгъэх

Тызыхэт илъэсым ибэдзэ-огъу и 16-м политическэ пар-тиеу «Урысые Федерацием и Коммунистическэ партие» и Адыгэ республикэ къутамэ зи-мычэзыу я XLV-рэ отчет кон-ференцие иIагъ.

КIПРФ-м иреспубликэ къу-тамэ 2010-рэ илъэсым иIо-ныгъо кышыублагъэу 2011-рэ илъэсым ибэдзэогъу нэ-сырэ пIалъэм Iоф зэришIа-гъэр конференцием хэлэ-

жъагъэхэм хъункIэ альбытагъ.

КIПРФ-м зымычэзыу я XIV-рэ Зэфэсэу иIэшттым хэлэжъэщт делегатхэр конференцием щы-хадзыгъэх. Делегатхэу агъэнэ-фагъэх КIПРФ-м и Адыгэ рес-публикэ къутамэ иапэрэ сек-ретарэу Е. И. Саловыр, парти-ем и Джэджэ район къутамэ иапэрэ секретарэу И. А. Вик-ленкэр, партием и Мыекъо-пэ къэлэ комитет хэтэу Ю. А. Сапыир.

КIэтхыкIыжъын-2010-рэ

УрысыемкIэ зэфэхъысыжъхэр

зышIэхэм нэгбырэ миллион фэдиз атхынэу хъугъэп, ахэр зышчыкошъыжъхэрэ уахътэм ар тефагъ.

Урысые ФедерациемкIэ субъект 63-мэ нахъ макIэу цыфхэр ащыпсэухэ зэрэхъу-гъэри къэнэфагъ. Нахъыбэу пчъагъэм зышчыкIыгъэхэр Магадан хэкур (процент 14), Псков хэкумрэ Коми Респуб-ликэмрэ (процент 11,5-рэ), Мурманскэ, Кировскэ, Кур-ганскэ хэкухэр (процент 11). Мы чIыпIэхэм ащылIэхэрэм анэмыкIэу, къарыкIыжъырэ цыфхэри нахъыбэ хъугъэх.

Урысые Федерацием исубъ-ект 20-мэ ащыпсэурэ нэгбырэ пчъагъэм хэхъуагъ. Анахъэу ар кызышчыльгъуагъэр Да-гыстан Республикэр (процент 15,6-рэ къахэхъуагъ), Чэчэн Республикэр (процент 15), къалэу Москва (процент 11), Къэрэщэе-Щэрджэс Респуб-ликэр (проценти 7,2-рэ), Хан-ты-Мансийскэ округыр (про-центи 6,9-рэ).

2010-рэ илъэсым зэхашэгъ-гъэ кIэтхыкIыжъынхэм пэ-шIорыгъэшъэу кызырагъэ-лъэгъуагъэмкIэ, 2002-рэ илъэ-сым кышыгъэжъагъэу къа-лэхэмрэ къуаджэхэмрэ ащы-псэурэ цыфхэм япчъагъэ зэ-хъокIыгъэп пIоми хъушIт. Къалэхэм адэхэр цыфхэм япроцент 73,7-рэ (2002-м ар процент 73,7-рэ хъуштыгъ), къуаджэхэм ащыпсэухэрэр процент 21,3-р (зэрэхъушты-гъэр процент 26,7-рэ) ары.

ИкIыгъэ илъэсым чъэпы-огъум и 14-м тефэу Урысы-ем къалэу е къэлэ теплгъэ иIэу псэуплэ 2386-рэ итыгъ. 2002-рэ илъэсым шыIэгъэ кIэтхыкIыжъыным кызыри-гъэлъэгъогъагъэм елыгыгъэ-мэ, пчъагъэр 554-кIэ нахъ ма-кIэ хъугъэ. Аужырэ илъэсэ 8-м къуаджэхэмрэ къутыр-хэмрэ нэгбырэ мини 2,2-рэ къашыкIагъ. Ащ ушъхъагъу фэхъугъэхэм ащышчы цыф-хэр ахэм зэрадэкIыжыгъэ-хэр, псэуплэ цыкIоу зэпблагъэхэр зэрэхэхъажыгъэхэр е къутырхэр къалэхэм кызы-лъаубытырэ чIыгъухэм зэрах-тжыжыгъэхэр.

Тапэки зэрэщытыгъэм фэ-дэу, тикъэралыгъо хульфы-гъэу шыпсэурэр бзылъфы-гъэхэм анахъи нахъ макI. Экспертхэм кызыраIорэмкIэ, хульфыгъэхэр нахъ ныбжьы-кIэхэу ыкIи нахъыбэу зэрэлэ-хэрэм кыыхэкIэу япчъагъи нахъ кышэкIэ.

ШЪАУКЪО Аслъангуащ.

2010-рэ илъэсым цыфхэм якIэтхыкIыжъын рагъэкIо-кIыгъ. Ащ зэфэхъысыжъхэр икIоу джыри фашIыгъэхэп. Официальнэу ахэр 2012-рэ илъэсым мэкъуогъум и 30-м нэс къаIожыштых. Пчъагъэ-хэр цыфхэр зэрэхъурэр зыфэ-дизым, зыдэшчыIэхэм, унагъо зилэхэм, хульфыгъэ ыкIи бзылъфыгъэ пчъагъэу зэрэ-хъухэрэм, зышчы лъэпкъ-хэм, бзэу аIулым, къэралы-гъоу зицIыфхэм, зэрэпсэухэ-рэ мылIкур кызыдырахырэм, Iоф ашIэмэ е амышIэмэ, яунэ-гъо хызмэт зыфэдэм, нэмыкI-хэми афэгъэхъыгъэщтых.

Тыгъэгъазэм и 31-м нэс миграцием фэгъэхъыгъэ къэ-бархэр, псэупIэхэр зищыкIа-гъэхэр, лъэпкъ зэфэшъаф-хэм демографиемкIэ ыкIи социальнэ-экономическэ лъэ-ныкъохэмкIэ яIофхэр зытет-хэр тагъэшIэщтых.

ПэшIорыгъэшъэу кызы-ралытагъэмкIэ, кIэтхыкIы-жъынхэм ялъэхъан УФ-м нэг-бырэ миллион 142-рэ мин 905,2-рэ шатхыгъ. Ахэм анэ-мыкIэу IэкIыб къэралхэм ащылэ тыхэгъогъухэу (иуна-гъо исхэри ахэтэу) нэгбырэ мин 90,7-рэ кIатхыкIыжыгъ, джаш фэдэу IэкIыб къэрал-хэм ащыпсэухэу, ау пIэлъэ гъэнэфагъэкIэ Урысыем къэ-кIуагъэхэу шыIэхэу нэгбырэ мин 487,3-рэ атхыгъэх. Аужы-рэ кIэтхыкIыжъынитIум азы-фагу Урысыем шыпсэурэ цыфхэм япчъагъэ миллио-ни 2,2-кIэ нахъ макIэ хъугъэ (процент 1,6-кIэ), 2002-рэ илъэсым зэкIэми тызэхэтэу тызэрэхъуштыгъэр нэгбырэ 145166,7-рэ.

— Цыф пчъагъэу (мы-кошыхэу, зы чIыпIэ исхэу) УФ-м шыпсэухэрэр зэрэхъу-хэрэр адрэ къэралыгъохэм ябгъапшэмэ, Урысыем я 8-рэ чIыпIэр еубыты. Тапэ итых Китаир, Индиер, США-р, Ин-донезиер, Бразилиер, Паки-стан, Бангладеш. Илъэс те-лытэу цыфхэм ахэкIырэр фэдитIукIэ нахъыбэ хъугъэ.

Аужырэ кIэтхыкIыжъынхэр

«Телефон бзэджашIэхэм» шъуафэсакъ

Адыгеим и МВД зэригъэ-унэфыгъэмкIэ, республикэм хьоршэрыгъэ зэрэхъэзэ цыф-хэр зэрэщагъащIэхэрэм ипчъа-гъэ аужырэ уахътэхэм хэп-шыкIэу нахъыбэ хъугъэ. Ащ фэдэ бзэджашIэхэм пенсио-нерхэр, нэжъ-Iужъхэр ары на-хъыбэу агъапIэхэрэр. Ащ фэшI, мы илъэсым ижъоны-гъокIэ-мэкъуогъу мазэхэм

МВД-м Iофтхъабзэхэу «Соци-альное мошенничество» ыкIи «Пенсионер» зыфиIохэрэр рес-публикэм щызэхышIэгъагъэх. АщкIэ СМИ-ри Интернетыри кызыдырагъэIагъэх.

Арэу щытыми, телефонкIэ цыфхэр зэрагъапIэхэрэм ипчъагъэ кышыкIэрэп. ЯIа-хылы гупсэхэм ащыщ автомо-биль аварием хэфагъэу е бзэ-джэшIагъэ зэрихъагъэу, ащ кыыхэкIыжъыным пае ахъщэ арагъэхъын фаеу къаралэ. Ар

зышIошъ хъугъэу ахъщэхшо зытIупшыгъэхэр шыIэх.

Ащ фэдэ бзэджашIэхэр зэрэщыIэхэм, хьоршэрыгъэ-кIэ цыфхэр зэрагъапIэхэрэм афэгъэхъыгъэ СМС-р МВД-м ипашэхэм ялъэIукIэ сотовэ операторхэм етIупшы-гъэу арагъэхъых. КъызыIу-мыкIагъэхэми охътэ благъэм къалыIэсышIт.

КъызылмыIэсыгъэхэ-ри, «телефон бзэджашIэхэм» шъуафэсакъ. Ащ фэ-дэу кышыгъуфитеохэмэ, зя-шъумыгъэгъапIэу, поли-цием макъэ ежъугъэIу.

ЛІЭХЪУСЭЖЪ
Хьаджэрэтбый,
«Адыгэ макьэм»
ижурналист.

Псынкъэу, чэнагъэ фэмышъоу лэжъыгъэр іутхыжъын!

ІОНЫГЪУ-2011-рэ

Республикэм коцым ілұхыжъын бэдззогъум и 19-м ехъулІэу зыщынагъэсыгъэр

Районхэр	Гектар пчъа- гъу Іуахы- жъыцхы	Гектар пчъа- гъу Іуахы- жъыгъэр	Тонн пчъа- гъу кыахы- жъыгъэр	Зы гектарым центнер пчъагъу кырахыгъэр
Джаджэр	23894	15607	70069	44,9
Кошхьаблэр	15533	5948	24506	41,2
Красногвардейскэр	12863	7667	37024	48,3
Мыекьуапэр	4203	2250	6042	26,9
Тэхъутэмыкьуаер	1818	1378	3105	22,5
Теуцожьыр	6251	4241	15598	36,8
Шэуджэныр	13240	6447	29044	45,1
кь. Мыекьуапэ	2825	1550	4477	28,9
Адыгэкъал	360	250	500	20,0
РеспубликэмкІэ	80993	45338	190365	42,0

Мыгъэрэ Іоныгъошхом инепэрэ тамыгъэ шъхьаІ мы сурэтым ишъульагъорэр. Джащ фэдэ комбайнэ зэфэшъхьафхэу 400-м фэдиз хьазыр зы мафэм республикэм игубгъо гъэбжъульэхэм арэхъ. Ахэм непэ бжыхъэ коцыр Іуахыжы.

Мы сурэтыр Красногвардейскэ районым щыц СПК-у «Родина» икоц хьасэ кыщытетхыгъ.

Красногвардейскэ районым щыц СПК-у «Родина» зыфилорэм икоц хьасэу гектари 110-рэ хьурэм тызынэсым, ащ ілұхыжъын комбайнэхэр фежэгъагъэх. «Клаас» зыфилорэм тесых комбайнерхэу Николай Алифиренкэр Николай Асеевыр, «Доным» Іоф рагъашІэ Николай Пончиловыр Виталий Косиновыр, «Нивэр» зиэхэр Анцокъо Кушыкур ащ икІэлэ Алыр. Ахэр коц хьэсэ гъожьым зэлъхьагъэх. Охъабэ темышІэу комбайнэхэм ябункерхэм лэжыгъагъэр арыз мэхушъ, макъэ къарагъэІу автомашинэхэм арысхэм. КамАЗ-хэмкІэ ахэм псынкъэу альэлэсых Блэгъожь Юрэрэ Ягъумэ Рэмэзанэр. Дышъашъо зытеорэ коцкІэ ушгъэгъэ автомашинэ инхэр хьасэм хэкІхъшъ, хьызмэтшІапІэм ихьамэ екІух.

— Мыгъэ Іутхыжъынэу тилагъ хьэ гектар 288-рэ, рапс гектар 300, коц гектар 935-рэ, — Іоныгъор зэрэклорэм тыщегъэгъуазэ хьызмэтшІапІэм иагроном шъхьаІэу Дзунэ Азэмат. — Хьэ хьасэхэм ащыцхэу нахь кызытенагъэхэр гектар тельытэу центнер 40-м кыщымыкІэу кытэтагъэх. ЧыІэмрэ ошхырэ згоогъэх хьасэхэм къатыгъэр нахь макІ — зы гектарым центнер 35-рэ. Тызыхэт лъэхьаным зэкІэ лэжІэу тІлэр зтхьылагъэр коцым ілұхыжъын. Комбайнэхэм лэжыгъэу кьаложьырэр хьамэм ятэгъашъшъ, ятэгъэукъэбышъ, тэгъэхьазыр зичыгу Іахь кытфэзыгъэзагъэхэм яттынэу.

— Пай пэпчъ сыда яшъутырэр? — теупчы.

— Лэжыгъэу зы тонн, тыгъэгъэзэ дагъэу килограмм 20, шъоуцыгъу дзыо пай пэпчъ

Яхьасэхэр дэгъоу кьятэх

ятэты. АщкІэ зэкІэри кьытфэраз.

— Хыпкхэм зыгорэ яшъошІа?

— Ахэм ащыцхэм чІыгу шъхьашъор атетэгъушъэбыкІы, дискхэмкІэ тарэкІо е полупар хъунхэу тэжъох. Хыпк гектар 83-м ятІонэрэу натрыф шытІлэжыгъэ былымІускІэ дгъэфедэнэу.

Коц хьасэу а мафэм Іуахыжыштыгъэр дэгъоу кьятэщыгъ — гектар тельытэу центнер 50-м кыщымыкІэу кырахыцхыгъ. Фэшъхьаф хьасэхэу комбайнэхэм кьажэхэрэм ащ нахь макІэ кьамытынэу зэрэгугъэхэрэм Дзунэ Азэмат кыкІегъэтхы.

— Аужырэ илгэситІум лэжыгъэ зэфэшъхьафхэм якъэгъэкІын мы хьызмэтшІапІэм анаІэ нахь шытырагъэты зэрэхъугъэм джы гъэхьагъэхэр кыкІэкІох, — еІо районым мэкъу-мэщымкІэ игъэлорышІа-

пІэ ипашэу мышъ тыкъэзыщгъэ Владимир Сергиенкэм. — ТехникакІэр илгэс кьэс мымакІэу кьащэфы, чыгур дэгъоу пхъэным фагъэхьазыр, чылэпхъэ лэпкышІухэр агъэфедэх, игъом мапхъэх, хьасэхэм ящыкІэгъэ минеральнэ гъомылэр алэкІагъахъ, чІэнагъэ фэмышъоу ялэжыгъэ аугъоижы.

Тызыхьагъэхэ механизаторхэри водителхэри хьызмэтшІапІэм ипашэхэм афэразэх. Псэу зэшъошхэм шагъагІэхэрэл, вагон цыкІоу шышхэнхэм тырагъэпсыхьагъэу душевоир зыхъэтым ит стол кІыхьэм кІэлырысхэу Іоныгъом хэлажъэхэрэр губгъом шагъашхэ. Механизаторхэми шоферхэми лэжыгъэу кьаложьыгъэ ыкІи зэрэщгъэ пчъагъэм елгытыгъэу лэжыпкІэр араты.

Сурэтым итыр: **Владимир Сергиенкэр** (сэмэгумкІэ ятІонэрэу щыс) **Іоныгъом хэлажъэхэрэм адэгущыІэ.**

Шэуджэн районым щыц ООО-у «Премиум» зыфилорэм икоц хьэсэ инэу комбайнэ заулэ кызыщекІокІырым тыщыІу-кІагъ ащ ипашэу Лъэустэнджэл Мэдинэ.

— Мыгъэ Іутхыжъынэу тІлэр бжыхъэсэ гектар 3080-рэ, ащ шыцэу хэр гектар 220-рэ, рапсыр гектар 415-рэ, адрэр коцы, — еІо ащ. — Хьэм цент-

«Джон-Дир» комбайнэ дэгъу

нер 40, рапсым центнер 22-рэ гектар тельытэу кьарытхыгъ. Коцыр мэфэ заулэ хъугъэ зы-

Іутхыжырэр, тыугъо ижыгъэ гектаришъэ зау-лэмэ зы гектарым тельытагъэу центнер 50-м лыкІахъэу къатыгъ. Нахь коц хьэсэ дэгъухэм ялұхыжъын тызыфежъэкІэ, гектарым кьитхырэм кы-хэхъонэу тэгугъэ.

— Комбайнэ тхьапша коцыр зэрэІушъухыжырэр?

— Комбайни 5.

Заводэу «Ростсельмашым» кьыдингъэкІыгъэ комбайнэу «Акрос» зыфилорэм фэдэу 4 тІл. Я 5-р ІэкІыб хэгъэгум кы-щашыгъэ комбайнэ дэгъу дэдэу «Джон-Дир» фэд.

— Хэта а комбайнэ дэгъу дэдэм тесыр?

— Тимеханизатор пэрытэу Николай Вербицкэр ары. А комбайнэр псынкІэу макІо, чІэнагъэу ышІырэр мэкІэ дэд, гъэстынышхъэу ыгъэкІодырэри адрэ комбайнэхэм анахь макІ. ЛъапІэми, илгэс зытІушкІэ зы-кышцэфыжышъ.

— «Акросхэм» Іоф языгъашІэхэрэр хэтха?

— Василий Моргуновыр, Николай Зинченкэр, Эльдэрэ Нурбый, Василий Заволодкэр

арых ахэм атесхэр. Зы мэфэ ІофшІэгъум зэпымыоу коцыр зыІуахыжъкІэ, комбайнэхэм гектари 120-м лыкІахъэу кьаІожы. Уаэм тызэпымыгъэу-мэ, тикоц мэфэ 12-кІэ тыугъо-ижышъ.

— Комбайнэхэм лэжыгъэр акІэзышхэрэм ащыцхэм ацІэ кытфелу.

— КамАЗ-м исэу Пыхъукъо Зураб дэгъоу Іоф ешІэ. Адрэ машинэхэм арысхэм ащыщых Байкьулэ Нурбый, Нэгъой Ас-

ллан, ШъхьакІэмыкІо Мыхьамэт, нэмыкІхэри.

Тяплы комбайнитфэу коц хьасэу гектари 104-рэ хьурэм кыщекІокІхэрэм. УгукІэ уагъатхъэу ахэм лэжыгъа-кІэмкІэ автомашинэхэр кы-зэлыаушъэх.

Сурэтхэм арытхэр: «Джон-Дир» тес комбайнерэу Николай Вербицкэр; «Джон-Дир» коц хьасэм кы-щекІокІы.

Щыфыбэмэ якIуапIэу

ГЪЭПСЫГЪЭН

Урысые Федерацием исубъектхэм зичIыопс идэхагъэкIэ, зыфэдэ щымылэ ыкIи къагъэгъунэрэ чIыплэхэмкIэ анахъэу къахэщыхэрэм Адыгэ Республикэр зэу ащыщ. АдыгеимкIэ анахъ мэханэшхо зилэхэм ахалыгтэ чIыопс паркэу «ТхьачIышхор». Ащ итеплэу узэрэ-зылэпищэрэм имызакъоу, икIушхъэ цакIэ, ипсыхъо ыкIи жьыр зэрэщыкъабзэмкIэ, игъо-чIэгъкIэ, нэмыкI объектхэмкIэ ар зэкIэми къахэщы. ЕтIани къэлогъэн фае псэушхъэ IэлхэмкIэ, ежъ-ежырэу къэкIы-хэрэмкIэ мы чIыплэр баеу зэрэ-щытыр. Къыпэгъунэгъоу щыт зэфэшIыгъэ Кавказ биосфернэ заповедникым елгытыгъэмэ, чIыопс паркэу «ТхьачIышхор» зэкIэ шIоигъоныгъэ зилэхэр шхъафитэу дэханхэ алъэ-кIы. Ащ къыхэкIыкIэ мы къа-гъэгъунэрэ чIыопс объектыр Адыгеим щыпсэхэрэм ямы-закъоу, тигъунэгъу субъектхэм ыкIи Урысыем ичIыплэ зэфэ-шхъафхэм къарыкIыгъэ зек-лохэм якIуапIэ хъугъэ.

ЧIыопс паркэу «ТхьачIышхор» хэушхъафыкIыгъэ чIыопс чIыплэу зыщытыр бэ-шIагъэ. БлэкIыгъэ лIэшIэгъум ия 80-рэ илэхсхэм адэжъ джы чIыопс паркыр зыдэщылэм «Туриный» зыфилорэр щы-тыгъ. А уахътэм ащ пшъэры-лэу илагъэр зэшэкIохэрэ псэу-шхъэ лъэпкъхэу макIэ хъугъэ-хэр къэгъэнэжыгъэнхэр ары. Ау 1997-рэ илэхсхэм АР-м и Президент иунашъокIэ чIыопс комплексхэр ыкIи объектхэр

къэгъэнэжыгъэнхэм, чIыо-псым ичIыплэ дахэхэм, къэкIы-хэрэм ыкIи псэушхъэхэм яду-нае, ахэм ягенетическэ фонд хэхъоныгъэхэр егъэшIыгъэн-хэм пае чIыопс паркыр агъэ-псыгъагъ, ащ игъунапкъэхэр агъэнэфэгъагъэх. Нэужым, 1998-рэ илэхсхэм, АР-м и Прави-тельство чIыопс паркым и По-ложение ыштагъ. 1999-рэ илэх-сым чIыопс паркэу «ТхьачIышхор» Дунэе чIыопс къэкIуа-пIэу ЮНЕСКО-м испискэ ха-гъэхъагъ.

АР-м ичIыопс паркэу «ТхьачIышхор» ипашэу Шэуджэн Инвер къызэриуагъэмкIэ, илэ-сипшIым къыкIоцI чIыопс паркыр тхьапэм тетхэгъэ къо-дыеу щылагъ. Ау ащ къыкIы рэп Iоф ымышIагъэу, зекIохэр, чIыопсыр зикIасэхэр бэу кье-мыкIуалIэщтыгъэхэу. Ау пар-кыр зыми къыгъэгъунэщты-гъэп, мээ лъагъохэр ежъ зек-лохэм фашIыщтыгъэ. ЗекIоу къакIохэрэм хэт щыцы гъунэ алъыфштыгъэп, фитыныгъэ зимылэ шакIохэр къакIошты-гъэх, хэкIхэр тьдэки щыратэ-къуштыгъэх.

БэмышIэу чIыопс паркым изытет нахъышIум ылъэны-къокIэ зэхъокIыныгъэхэр фэ-хъухэу ригъэжъагъ. 2010-рэ илэхсхэм Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет уна-шъоу ышIыгъэм тетэу АР-м ичIыопс паркэу «ТхьачIышхор» агъэпсыгъ. Ащ пшъэ-рылэ шхъаIэу илэхэм ащыщ тыкъэзыуцухъэрэ дунаир къэ-ухъумэгъэныр, зыгъэпсэфакIохэм, зекIохэм амалышIу-хэр ягъэгъотыгъэнхэр къы-дэлъытэгъэнхэр, чIыопс комплексыр къэухъумэ-

гъэныр, къагъэгъунэрэ паркым илэгъо-блэгъухэм научнэ ыкIи ушэтын IофшIэнхэр ащызэхэ-щэгъэнхэр.

Мы къэралыгъо учрежде-нием игъэпсын зилахъышIу хэ-зышIыхъагъэхэм ащыщ АР-м и Лышхъэу ТхьакIушынэ Ас-лъан, Премьер-министрэу КъумпIыл Мурат, чIыопсым икIэкIуапIэхэмкIэ ГъэlorышIа-пIэм ипашэу С. Колесниковыр. — ЧIыопс паркыр зэрэщы- Iэм ыкIи картым зэритым

нэмыкIэу, Адыгеим ыкIи Уры-сыем къарыкIырэ зекIохэм шIуагъэ къафыхъэу гъэпсыгъэн фае, — еIо Инвер. — Зыго-рэхэр зэблэпхъунхэр, зэхэпкъу-тэнхэр сыдигъокIи псынкIэ, ау зыпкъ ибгъэуцожыныр, къэб-гъэнэжыныр бэкIэ ащ нахъ къын. Арышъ, анахъ пшъэрылэ шхъаIэу зыфэдгъэуцужхэрэм ащыщ чIыопс паркым къэгъэ-лэгъон дэгъухэр илэу гъэпсы-гъэныр, Тхылъ плъыжыым дэ-хъанхэ зылъэкIышIт псэушхъэ-хэмрэ къэкIыхэрэмрэ цыфхэм пэрыохъу тафэмыхъоу ядгъэ-лэгъунхэр. ЯтIонэрэмкIэ, псэушхъоу анахъ шхъаIэр туриз-мэм лъэныкъо зэфэшхъаф-хэу илэхэр къыдэтлэгътэхэзэ, чIыопс паркым зегъэушъом-бгъугъэныр ары. Ащ нэмы-кIэу, экологием изытет цыфхэр щыдгъэгъозэнхэ, тыкъэзыуцу-хъэрэ дунаим узэрэфыштыт фае ехъылIэгъэ профилакти-кэ IофшIэнхэр зэхэтIэнхэ тыгу хэлъ. АщкIэ ныбжыкIэ волон-терхэр къыздедгъэлэщтых.

Инвер къызэриуагъэмкIэ, къэралыгъо учреждениер за-гъэпсыгъэм къышегъэжъагъэу чIыопс паркэу «ТхьачIышхор» икIэухъумэн ехъылIагъэу план зэхэгъэуцугъэ яI. Джащ фэдэу чIыопс паркыр зытет чIыплэр пIэлъэнчъэу агъэфедэн алъэ-кIынэу тхылъхэр агъэхъазы-рых. Паркым игъунапкъэхэм якъэшIыхъан ыкIи ащ илэгъо-блэгъухэр гъэкIэжыгъэнхэм, мээ лъагъохэр шIыгъэнхэм афэгъэхъыгъэ IофшIэнхэр ра-гъэжъагъэх. Джырэ уахътэм Адыгэ Республикэм икIэра-лыгъо хэбзэ

органхэм, общественнэ органи-зациехэм шIуагъэ къытэу адэ-лэжъэнхэм ехъылIэгъэ Iофтхъа-бзэхэр зэхашхэ. Ащ нэмыкIэу, чIыопсыр къэухъумэгъэным пылъ организациеу «Набу-Кав-каз» зыфилорэм зэпхыныгъэ дэгъу дырIа, зэхэмыфыгъэ Iо-фыгъохэмкIэ ахэм яшлогъэшхо къарагъэкIы. Джащ фэдэу псэу-шхъэ Iэлхэм япхыгъэ мони-торингыр зэхашагъ, учет Iоф-шIэныр рагъэжъагъ.

Непэ анахъ гумэкIыгъоу яIэ-хэми гушылIэгъу тызыфэхъугъэ пашэр къашыуцугъ. Ащ къы-зэриуагъэмкIэ, чIыопс паркым екIурэ гъогухэу поселкэхэу Но-вопрохладнэм ыкIи Усть-Сах-рай къашегъэжъагъэу станицэу «Тайвань» нэсэу илэхэм язытет уигъэрэзэнэу щытэп. Гъогухэм уазэрэщызекIон плъэкIышIт закъор шы е хъылъэзэнэу авто-машинэу «ГАЗ-66»-р арых. Къэплон хумэ, гъогухэм язы-тет мэханэшхо иI, сыда пIомэ Адыгеим икIэу чIыопс паркым екIурэ гъогухэу мы зы гъогур ары ныйэп. Арышъ, ащ гъэцэкIэ-жынышхо ищыкIагъ. Гъогур амыгъэтэрэзэу зекIохэр на-хъыбэ пшIынхэ плъэкIышIтэп. ЯтIонэрэ гумэкIыгъоу Инвер зигугъу къышIыгъэр мээ уча-сткэу чIыопс паркыр зытетыр пIэлъэнчъэу агъэфедэу гъэпсы-гъэным гумэкIыгъохэр къызэ-рэпыкIыхэрэр ары. Сыда пIомэ ащ пае бюджетым щыщ мылькы дэхэкIае джыри къэра-лыгъо учреждением къыфа-тIупшын фае. ЧIыопс паркым чIыплэшхо еубыты, ар гектар 3700-рэ мэхъу.

КИАРЭ Фатим.

ЦИФХЭР, УАХЪТЭР, ХЪУГЪЭ-ШАГЪЭХЭР

1983-рэ илээсым Ионыгъом и 1-м хыгъэхъунэу Сахалин шылэ я 777-рэ истребитель авиаполкым ипашэ игуадзэу, подполковникэу Осипович Геннадий Николай ыкьор чыплэ уахътэм-клэ сыхъатыр 5-рэ такыкь 46-м боевой дежурствэм шылээ унашъо кыфашыгъ СССР-м иошъогу къралыгъо гъунапкэз кърэзы-укъуи кыбыбэгъэ самолетым еон фаеу. Унашъор пилотым ыгъэцэклагъ, ракетитлу ритлупщи «Боинг-777»-р риутэхыгъ. Ар зилэшлагъэр непэ Мыекъуапэ цэпсэу.

«Боингыр» кыыриутэхыгъ

Су-17

Сыкызтегушылэшт хъугъэ-шлагъэр зышылагъэм илээс бэклае тешлагъэми, ар непэ кызнэсыгъэм ащыгъупшэрэп тыхэгъэгу ис цыфхэм ямызакъоу, лэклэб къралхэм ащыпсэухэрэми. Ар зыщыхъугъэр Адыгейм пэчыжъэми, тикъэралыгъо игъунапкэу кыгъэгъунэрэ чыплэмэ ащыш. Етлани ащ игугъу кърэшыжынынуу зыклэхъугъэр а хъугъэ-шлагъэм хэлэжъгъэ советскэ летчикыр Мыекъуапэ зэрэщыпсэурэр ары.

Хэта а пилот лыбланэу самолет иныр кърэзыутэхыгъэр? Г. Н. Осипович 1944-рэ илээсым кълэу Кемерово кышыжъгъэ. 1963-рэ илээсым гурыт еджаплэр кызыеухым, члэхъагъ чыплэ аэроклубым самолетэу Як-18-м зыфигъэсэнэу. Ащ буж еджэныр шылыгъэклогатгъ Ермэлхъаблэ дэт летнэ училищым. Мыщ экспериментхэр щашых, апэрэ илээсхэм самолет лъэпкэу МиГ-15-м шлоу щыфагъасэх. Ащ буж МиГ-17-р зэрафэныр ары зырагъасэхэрэр. Мы программэм тегъу агъэсагъэхэр 1963-рэ илээсым аштэгъэ курсантхэр арых. Кыкълэбкълорэ илээсым самолет лъэпкэу L-29-р ары зыфагъасэхэ хъугъэр. 1967-рэ илээсым училищыр кыухыгъ Г. Осипович. Летчик клэклэу ятлонэрэ класс зилэр Кьоклы-плэ Чыжъэм агъэклуагъ ыкли я 530-рэ истребитель авиаполкэу ПВО-м епхыгъэу кълэу Владивосток дэтым хэфагъ.

1968-рэ илээсым ичэпыогъу мазэ Г. Осипович нэмыкл чыплэ агъэклуагъ. Апэрэ класс зилэ дзэкълэу летчикым кълэу Находкэ игъунэгъоу шылэ истребитель авиаполкым кълэу кылыжъгъэу. Мыщ зыщигъэсагъ кълэуаиныгъэ хэлэу МиГ-17-р ыгъэлоры-

шлэнэу, ащ буж Су-15-м зыфигъэсагъ. Кыкълэбкълорэ илээсхэм капитан хъугъэ. Нэужым майорычлэ илэу я 153-рэ ИАП-м (истребитель авиаполк), ПВО-м япхыгъэу кълэу ехы. Сыдэу щытми, клэклэ нахъ мышлэми, Г. Осипович летчик пэрытэу, авиацием фэкълэуаеу зыкызыригъэлэгъуагъэр зылэ илэхэм лъэшэу агу рыхыгъ. Эскадрильем политотделымклэ ипэшэ клэклэм икълэуаышлэклэ ыналэ кытыридзи, политотделым ипашэ игуадзэу агъэнэфагъ.

1976-рэ илээсым Г. Осипович икълэу Кьоклы-плэ Чыжъэм кышэжъыгъ. Кыблэ Сахалин шылэ ИАП-у ПВО-м епхыгъэ аэродромэу «Соколым» икълэуаышлэу шылыгъэ-клотэнэу ригъэжъэжыгъ. Мы аэродромым тетыгъэ самолетхэр Су-15 зэклагъ. Ежэ клэлэр эскадрильем (звенэу зылау зэхэт) ипашэу агъэнэфагъ. Етлани полкым быбнымыклэ ипашэ игуадзэу ашылгъ, подполковникышлэ кыфаусыгъ.

1983-рэ илээсым отпуском кызекълэжъ нэуж летчикым перехватчик самолет лъэпкэу клэу кыафэ-кълэуагъэм зыщигъэгъозэн гухэлэ илэу зигъэхъазы-рызэ, пчэды-

жым сыхъатыр 6-м (Ионыгъом и 1-м) боевой дежурствэм зилэтын фаеу унашъо кыашыгъ. Апэрэ уахътэм тревогэ лог хэмылэу летчикхэм кыащыхъугъ. Ащ фэдэу ыпэкли бэрэжъу кыагъэтэджыхъу кыыхэ-кыгъэти, хъатэу гумэклэгъэхэп. Ау кыатыгъэ унашъом лашэхэр (зы самолетым топилу итыгъ) ауплэклунхъу командэу кыкълэбкълэуагъэм пае нахъ сакъхъу рагъэжъагъ. Чыгум тетхэм кызыратыгъэмклэ, ошъогу гъунапкэр зыукъуагъэр апэклэ кыеклышъ, кыажэхъэ, ифэшъуашэ ащ рагъэгъотынэу кыаралугъ.

Джарушгъэу Кыблэ Кореем исамолет инэу «Боинг-747»-р тисамолет-перехватчикхэм зэрэраутэхыгъэм икълэбар зэрэдунаеу а мэфэ дэдэм зеришлагъэм зэкълэми тыщыгъуаз. Ащ ехыллэгъэ кълэбархэр СМИ-хэм кыатыгъагъэшъ, кыкълэ-

плотыкълэжыны ищыклагъэп. Алъэхъаным СМИ-хэм ащышхэм кыатыгъагъ «Боингыр» быбы зэхъум имэшло нэфынэхэр ыгъэкълэасэхэмэ, кыыхигъэнэжхэзэ ышлыштыгъэу. Ау тилетчикхэм кызырэлотэжырэмклэ, самолет клотым нэфынэ кыипсыштыгъэ ыкли ар чыгум тетхэм летчикым кыарилогъагъ. Сыдэу щытми, перехватчикхэм «Боингыр» зэпэгъунэгъухъу быбыхэзэ, Сахалин икълэблэ лъэныкы кышлоклэгъэх, Японскэ хым кызышъхъэшэбыбэхэм, командэ кыатыгъ гъунапкэр зыукъуагъэр еутэхыгъэн фаеу. А пшгърылыр хэмыукъоу ыгъэцэ-клагъ летчик лэпэлэсуу Г. Осипович.

«Су-15» зычлэ самолетыр иаэродром кытетлысхъажыгъ, зы ымышлагъэ фэдэу пилотым ыгъэуцужыгъ. Ащ фэдэу хъугъэ-шлагъэм чэщ-зымэфэ псау тешлэфэ зы кызырэрэмылуагъэр, ежэ зылэ илэхэр кызырэрэмыджагъэхэр Осипович ыгъэшлагъоу хэтыгъ, ежымы игугъу зымы фишлыгъэп. Етлани, Ионыгъом и 2-м, чэщныком кълэу Южно-Сахалинскэ кырашылэкли телефонклэ кытеуагъэх полкым ыкли подполковникэу Осипович Дальневосточнэ ставкэм икомандующэу генерал-лейтенантэу Цоколаевым дэжэ лъэтемытэу нэсын фаеу кыаралугъ.

Кълэуагъэ летчикыр а зыфалогъэ генералым дэжэ ыкли пхъашэу кыфилгъэдэжыкыгъэ летчикым. Джаушгъэу кыкълэбкълорэ мафэхэм зы начальным нэмыкл начальнымыр буж итэу, пилотым изекълэуагъэ зыфэдэр ауплэклэуагъэ, хэуконыгъэ ин ышлыгъэклэ алгытэу мафэхэр кълэуагъэх. Кыыхэкълэуагъэ зылэ илэхэм ащышхэм пилотыр гузэжъошагъэу, джыри зэ чыгум шылэ ПВО-м кыеупчылэжыны фэягъэу кызылуагъэхэр. Сыдэу щытми, пилотым ышлагъэр ашлоемыкълэу, бырсырым хэтхэу, клэлэри чыплэу зэрыфагъэм ыгъапэу хэтхэу, кыаралугъ дэз кълэуагъэу джы зыдэщылэм щыхыжыныклэ кымыкълэу, ежэ зыфэе дзэ частым клон фитэу. Логыр зэрэхъурэр Осипович кызыгъурэлэм арилуагъ Мыекъуапэ клонэу. Кызылуагъэхэри ащ кыеуцоллагъэх.

Пилотым иунагъо кыдышъыжыным кыпыкышлэу логыгъо зауэлэмклэ уахътэу кыфагъэуцугъэр зэрэмаклэм еп-

хыгъэу, летчик-подполковникым псынклэ-хъункълэу зыкыи-лэти кыдэкълэжыгъ. Джаушгъэу 1989-рэ илээсым ичэпыогъу мазэ пилотыр Мыекъуапэ кълэуагъ. ПВО-м иеджэ-плэ истребитель авиаполкэу Ермэлхъаблэ авиаучилищым иаэродромэу Ханскэм дэтым иштурман шхъалэу кыагъэ-кълэуагъ.

Южнокорейскэ самолетыр зыраутэхыгъэм илээс тешлагъэу наградэ Г. Осипович кыфагъэшъошагъ. Нахыпэрэпшлэу Лениным иорден кыратынэу агъэлэгъуагъэти, адагъэп ашпэрэ органхэм. Етлани Быракъ Плыжыным ибоеквой орденклэ загъэлэагъом, ари цагъэзыгъ. Нэужым Жыгъоу Плыжыным иорден кыфагъэшъошагъ, боевой ыкли политическэ гъэхъазырыным чанэу зэрэхэлэжыгъэм пае, алуи.

Дзэ кълэуагъэу летчикым лъэгъэкълэуагъэ, ыклэм нэсынклэ джыри илээситлу ил. 1989-рэ илээсым илээс 45-рэ хъугъэ. Ау пилотым ибыбын кълэуагъэу илээсишклэ нахъ пасэу бухыгъ. 1986-рэ илээсым игъэмафэ летчик куп зэгъусэу кълэуагъэу Чирчик (Узбекистан) кълэуагъэ самолет лъэпкэу МиГ-21-м фэдэу агъэцэкълэжыгъэхэу самолети 10 кыафынэу. Г. Осиповичи купым хэтыгъ. Дэжэклэуагъэу кыжъэжыны кыбыжыжъхэзэ, Г. Осипович зэрыс самолетым гъэстыныпхъэр бухыгъ. Самолетыр ыгъэлорышлэжыны ымылэклэу хъугъэ, ащ тетэу пилотыр кабинетым кыпкыгъ, МиГ-21-р ефэхэи зыуцыф хъасэм хэфагъ. Ау летчикыр чымы кызысыжыным етлэ тыкырыжъ зэхэлэ горэм кыбыклэ кыыхафи, ытхычлэ кыупшъхъэ ыкълэуагъ. Зэкълэу елэхы шхъаеу, быбын ымылэклэуагъэу алытагъ. Джауш тетэу летчик лэпэлэсэр дзэм кыыхатхыкыжыны фаеу хъугъэ. Кълэуагъэу бухыныклэ кыэнэжыгъэ палэрэ быбын логхэм япэшэу лэнатлэ ылыгъэу 1989-рэ илээсым ишэклогъу мазэ нэс кыыхыгъ. Джауш щегъэжъагъэу авиацием кыыхэкълэжыгъ. Дзэ кълэуагъэу кызыжъэжыгъ нэуж Мыекъоуагъэу редукторышлэ заводым кърэргъулэу лутыгъ.

Пенсионер зэхъум иапэрэ илээсхэр гуцэфэу кълэуагъэх. Ау я 90-рэ илээсхэм цензурэр щымылэжынынуу зэхъу нэуж, зым буж зыр итэу журналистхэр Мыекъуапэ кыаглохэмэ, летчикым зылуагъагъэу кырагъэжъагъ, сурэтхэр тырахымэ, гъэзет зэфэшъхъафхэм статьяхэр кырагъахъэхэу хъугъэ, телеканалэу НТВ-ри ахэм кыахъхъуагъ. Сыдэу щытми, летчикыр зычлэс унэр лухъэ-лукълэ хъугъэ. Зэкълэми зэрэхъугъэ шыпкыкэр кыафилотэн фэягъэ. 1993-рэ илээсым японскэ телевизионщикхэр кыаглохи, документальнэ фильмэ тырахыгъ. Геннадий, я 777-рэ ИАП-м ипашэ игуадзэ, Сахалин ащи, зыхэтыгъэу кълэуагъэуагъэу алуагъэ, ежэ исамолетыгъэу Су-17-р кырагъэлэгъуагъэу. Ар дзэм хатхыкыжыгъэу, я 17-рэ номерыр зэрэтэлэу, кълэу Южно-Сахалинскэ офицерхэм я Унэу дэтым ыпашъхъэ щыт постаментым тырагъэу-цуагъэу саугъэт папклэу тет.

ШЫМЫГЪЭХЪУ Мурат.

Сурэтым итыр: подполковникэу Г. Н. Осипович.

АДЫГ хульфыгъаццэхэм бэ ахэ-тыр якъэуаклэкIэ гум ыштэхэу, мэхъанэу аклоцIылыри кыбгурьлоу, зэхэпх зэпытими уамызэщэу. Ау кы-хэкIых цIэ дахэхэу кэхьурэ сабийхэм ащыщхэм мэкIэ дэдэу афаусыхэрэр. Гум кьео мэкIэ-макIэзэ адыгэ цIэ шIа-гъохэу тапэрэ илъэс чыжьэхэм бэрэ аусыштыгъэхэм ащыщхэр уахтэм зэрэ-хэкIодэжьыхэрэр. Мыщ дэжьым джы-ри зы гукъао игугу кышысышIышт — ар адыгэ лъэкъуаццэхэмрэ цIэхэмрэ кьа-тегушыцIэрэ, ахэр кыызхэкIыгъэхэмрэ мэхъанэу аклоцIылырмэ кызылIоты-кIыхэрэ тхыгъэхэу шыIэхэр зэрэмакIэр ары. Дэгъугъэба адыгэ хульфыгъа-цIэхэм якъэхукIэ, ягъефедакIэ, кьары-кIырэр кызыгъэлъэгъорэ тхыгъэ цыф-хэм агъефедэн альэкIымз? Ащ ишIуа-гъэ кьэкIонэу сэлъытэ сабым цIэу зэ-реджэштхэр кыхахын зыхукIэ.

Ачэрдан! Мы адыгэ хульфыгъэ цIэ дахэмкIэ заджэхэу непэ тикъалэхэмрэ тикъуаджэхэмрэ кьадэбгъотэштхэр зы-рыз дэд. Ау шыI зы нэгъырэ бэшIагъэу сшIэу, кIэлэ дэгъукIэ зи кыфэмытэу. Ары ситхыгъэкIэ зышIэхэрэм апашхьэ кьызгъэуцо, зымышIэхэрэр нэлъасэ зы-фэсшIыхэ сшIоигъор.

Абрэдж Ачэрдан кыгъэшIэгъэ илъэс 70-м цыфхэм ыцIэ рязыгъэIонэу ыкIи агу кызыгъэнэжьынэу сыда ышIагъэр? Сэнэхьат шIагъоу хихыгъэм сыда зы-фищагъэр, щытхъоу кыбыхыгъэр?

Абрэджхэм якъуаджэр псыхъоу Лабэ кIэлъырыс чылэхэм ащыщэу Пшыжьхьабл. Абрэдж Зулхьаджэм ыкIо Нухьэу зиIошIагъэхэмкIи фа-усыгъэ орэдымкIи адыгэ лъэпкъым цIэрыIо щыхьугъэр зыщанIугъэри а къуаджэр ары. Нухьэрэ ишхьэгъусэ Астрэхьанрэ (ари цIэ гъэшIэгъон дэд) яунагъо кыхьухьагъэх Альмирэ, Ачэр-дан, Зарэ.

Ачэрдан ицIыкIугъом шапIугъ ыкIи щеджагъ Пшыжьхьаблэ. Нухьэ Iоф зэрэишIэрэм фэшI иунагъо зыщыпсэу-щыгъэ чылэу Хьатыгъужьыкыуае кIал-лэр кышыщыхьугъэу охьтабэрэ алытагъ. Хэгъэгу ззошхом илъэхьан алэкIэкло-дэгъэ архив кьэбархэм ахэфагъ Ачэр-дан кызыщыхьугъэ чIыпIэми мафэми афэгъэхьыгъэхэр. Зэо ужым кызырэхьу-гъэр кьэзыушыхьатырэ тхыгъэу кьаха-хьыгъэм итыгъэ бэдзэогъу мазэм и 24-м къуаджэу Хьатыгъужьыкыуае кышыщыхьугъэу. Ежым джы кьегъэлъа-гъо кызырэхьым атхыгъэгъэ тхылъэу ыужыкIэ кьагъотыжьыгъэр. Ащ зери-тхагъэмкIэ, ятэ зыщылажэщыгъэ си-къоджэ гупсэу Мамхыгъэ бэдзэогъум и 20-м Ачэрдан кышыщыхьугъэу арыш, лъэшэу сигуапэ цыф цIэрылохэу сичы-лэ кьыдэхьухьагъэхэм ясатырэ ащ фэдэ кIэлэ шIагъо зэрэхэзгъэуцожьыгъэр.

— СикIэлэцIыкIугъо иапэрэ илъэс-хэр къуаджэхэу Мамхыгъэрэ Пшыжь-хьаблэрэ ащыкIуагъэх, — кысфелуатэ Ачэрдан. — Сянэжъ Къырымхьанрэ тилахьыл блогъэу Пшыжьхьаблэ илъэ-сий еджапIэм иублэпIэ классхэм ащез-гъэджэщыгъэхэу Шамсэтрэ адэжэ ана-хьэу сыздэщылагъэр. Бэрэ слъэгъушты-гъэ Шамсэт урокхэм зызэрафигъэхьа-зырырэри кIэлэеджакIохэм ятетрадьхэр зэриуплэкIуштыгъэхэри. Илъэсихым ситэу еджапIэм сычIахьэ сшIоигъо сы-хьугъ. Бэрэ ащ сыдакIоштыгъ Шамсэт. Урысыбзэм сыфэгъэнэIосэни а охьтэ чыжьэм сиIагъ, ар тиунэ чIэсыгъэ ыкIи тиеджапIэ урысыбзэмрэ литературэм-рэкIэ щезыгъэдэщыгъэхэу Котляренко Нин Василий ыпхьур ары. Ащ ишIуа-гъэкIэ урыс классым сырагъэтIыс-хьагъ. Ащ тыщезыгъэдэщыгъэр Лю-бовь Себастьян ыпхьур (ыльэкъуацIэ кьэсшIэжьырэн) ары.

Пшыжьхьаблэ еджапIэм илъэсрэ ныкъорэ щеджагъэу гъунэгъу къуаджэу ятэрэ янэрэ Iоф зыщашIэщыгъэу Хьа-тыгъужьыкыуае кIалэр ыдащэ. Зэоуж илъэсхэм ащ дэтыгъэ колхозым Нухьэ итхьамэтагъ. Ар коммунистхэм япар-тиэ хэтыгъ, иIошIэпIэ чIыпIэхэр бэрэ зэблихьуштыгъэх. Ульскэ пенъкозаво-дым парторгэу шIагъэ, къуаджэу Ула-пэ щыколхоз тхьамэтагъ, Хьакурынэ-

хьаблэ дэтыгъэ райпом ыкIи Хьатыгъу-жыкытэе шхьхалым япэщагъ. Ащ кы-хэкIэу Ачэрдан еджэпIэ зэфэшхьафы-бэхэм ащеджэн фаеу хьугъэ. Иеджэгъу иаужырэ уахтэ — 1953-рз илъэсым кышыгъэгъэжыагъэу еджапIэм щигъэ-кIуагъ, 1958-рз илъэсым Хьатыгъу-жыкытэе гурыт еджапIэр кыуухыгъ.

— Илъэс 50-м ехьу тешIэжыгъэми, кьэсыухыгъэ гурыт еджапIэм сыщез-гъэджагъэхэр шIукIэ бэрэ сыгу кьэкIы-жыкы, — еIо Ачэрдан. — Ахэр Лидия

1963-рз илъэсым университетыр диплом плъыжыкIэ кызысухым Ачэр-дан езыгъэджагъэхэм игъоу кыфальэ-гъугъ аспирантурэм чIэхьанэу.

— А лъэхьаным гуманитар шIэны-гъэр ащ фэдизэу кырадзэщыгъэп нахь мышIэми, Грузин ССР-м шIэныгъэ-хэмкIэ и Академие бзэшIэныгъэхэмкIэ и Институт аспирантурэ заочнэу сы-чIэхьагъ, — гъэшIэ сэнэхьатэу иIэ хьу-гъэм фэзышгъэ гъогуры ыгу кьегъэкIы-жыкы Ачэрдан. — Ащ гъэхьагъэ хэлъэу

Ачэрдан

щыпхырызгъэкIыгъэ сидиссертациеу «Именные композиты в адыгском языке» зыфилоу профессорэу Г. В. Рогавэ ипэшэныгъэкIэ стхыгъэр. Джащ тетэу филологие шIэныгъэхэмкIэ кандидат сыхьугъ.

Мыщ дэжьым кыхьэгъэщы сшIо-игъу Ачэрдан чанэу кызырэхьыгъэр. Грузием шыщеджэгъэ илъэсхэм грузи-ныбзэр мыдэуу кызырэгъэшIагъ, ыужыкIэ ар кышыщхьэлэжэу уахьти кьэкIугъ.

Грузием кызыкIыжыкы кIэлэгъэ-джэ IошIэным зыритыгъ мамхы-гъэ — пшыжьхьаблэ — хьатыгъужьы-кытэе кIалэм. 1963-рз илъэсым кышы-гъэгъэжыагъэу 1965-рз илъэсым нэс Шэу-джэн районым ит поселкэу Заревэм ыкIи къуаджэу Хьатыгъужьыкыуае адэт гурыт еджапIэхэм урысыбзэмрэ нэмы-цыбзэмрэкIэ Ачэрдан ащыригъэджагъ. Ащ ыуж Адыгэ кьэралыгъо кIэлэгъэ-джэ институтыщыгъэм Iоф шишIэнэу регъажэ. УрысыбзэмкIэ ащ икафедрэ апэрэмкIэ идоцентыгъ, етIанэ АКъУ-м общэ бзэшIэныгъэхэмкIэ икафедрэ ипро-фессор хьугъэ, университетым филоло-гиемкIэ ифакультет идекан игуадзэу агъэнэфагъ.

2000-рз илъэсым шIэныгъэхэмкIэ Урысые Академием бзэшIэныгъэхэмкIэ иинститут доктор диссертациеу «Названия растений в адыгейском языке: син-хронно-диахронный анализ» зыфилоу филологие шIэныгъэхэмкIэ докторэу, профессорэу Кьомэхо Мухьадинэ ипэ-щэныгъэкIэ ытхыгъэр щыпхырегъэкIы. Джарэушгъэу адыгэ бзэшIэныгъэхэмкIэ доктор шIагъоу тилэхэм ясатырэ Ачэр-дани хэуцо. Илъэс 35-м ехьугъэу общэ бзэшIэныгъэхэм ыкIи аужырэ илъэси 10-м кавказ бзэшIэныгъэм афэгъэхьы-гъэ лекциехэм АКъУ-м истудентхэм кьафеджэ.

1986 — 1991-рз илъэсхэм СССР-м гъэсэныгъэхэмкIэ и Министерствэ ыгъа-кIуи Ачэрдан Германиям кышылэ-жыагъ, джырэ лъэхьанэ урысыбзэмкIэ ыкIи урысыбзэм играмматику итарихь-кIэ К. Цветкиным ыцIэкIэ щыт Апшгъэр кIэлэгъэдэжэ еджапIэу калэу Лейп-циг дэтым щыригъэджагъэх. Ащ дакIоу Германием ит апшгъэрэ еджапIэхэм ащыщхэм обзорнэ лекциехэр кьащи-шыгъэх. СССР-м иапшгъэрэ еджапIэ-хэм ащезыгъэдэжэхэрэм ащыщхэр Iэ-кIыб хэгъэгухэм кьащырагъэдэжэхэу илъэс зытIуш ипалэу агъаIоштыгъэ-хэмэ, Абрэджым иIошIаIэ осэ ин кыфашIи, ащ кызырэхьыгъэ илъэси 5-м нагъэсыгъагъ. Зыщыригъэдэжэгъэхэ еджапIэм игъо зэригъэгъугъэм тетэу ГДР-щыгъэхэм анахь наградэ лъапIэу иIэгъэ «ГДР-м IошIэныгъэхэмкIэ илы-хьужэ» зыфилоу кыфагъэшъошэнэу унашго ашIыгъагъ, ау Германиер зэ-хэхьажыи зы кьэралыгъо зэхьужьым ГДР-м экIэ инаградэхэр зэрэтырахы-жыгъэхэм кыхьэкIэу а наградэ лъапIэр кыратыгъагъэп.

Ачэрдан игъусэхэу ишхьэгъусэ Са-фьетрэ ыкIо Темыркъанрэ Германием илъэси 5 кьэтыгъэх. Ащ фэдиз уахь-тэм ГДР-м тидзэу щылагъэхэм апае Iоф

зышIэщыгъэ гурыт еджапIэу якIэлэ Темыркъани кыуухыгъэм Сафьет щы-ригъэджагъэх.

1991-рз илъэсым кышыгъэгъэжыагъэу ищытхьу аригъалоу АКъУ-м Абрэдж Ачэрдан щэлажэ. Аужырэ илъэси 10-м университетым общэ бзэшIэны-гъэхэмкIэ икафедрэ ар ипаш.

Абрэдж Ачэрдан ишIэныгъэ гъогу, иIошIагъэхэм, игъэхьагъэхэм кIэкIэу кьатегушыцIэрэ тхыгъэу АКъУ-м ирек-торэу Хьунэго Рэщидэ зыкIэтхэжы-гъэм чIыпIэ цыкIу кыхьэхыгъ: «Ти-апшгъэрэ еджапIэ Абрэдж Ачэрдан Iоф зыщишIэрэ илъэсхэм общэ адыгэ ыкIи урыс бзэшIэныгъэр дэгъоу зышIэрэ спе-циалистэу зыкыгъэлъэгъуагъ, лекцие-хэр, практическэ егъэдэжэнхэр, спе-циальнэ курсхэмрэ семинархэмрэ на-учнэ ыкIи методическэ шэлхэ инхэм адиштэхэу зэхэщэх, гъэхьагъэ хэлъэу курсовой ыкIи квалификацияоннэ Iоф-шIэнхэм пэшэныгъэ адызэрехьэ, про-фессинальнэ шIэныгъэ куухэр IэкIэ-лтых, ахэр студентхэм алэкIигъэхьанхэ ельэкIы, зэпыу имыIэу ыкIи гъэхьагъэ кыкIаIоу научнэ ушэтын Iофыр зэ-шIуехы».

Адыгеими фэшхьаф чIыпIэхэми лингвист специалист дэгъоу Абрэдж Ачэрдан ащызэлъашIэ, лъытэныгъи кьащыфашIы. АдыгабзэмкIи, урысы-бзэмкIи, народитIум ялитературэки, джащ фэдэу бзэм итеориеки АКъУ-м щызэхэщэгъэ советэу диссертациехэм афэгъэзагъэм илъэс 20-рз исекрета-рыгъ, тьзыхэт уахьтэм доктор диссер-тациехэмкIэ советым щыщ. Адыгеим гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ и Ми-нистерствэ кьыдэгъэкIын IофхэмкIэ, республикэм и Лшыгъэхэ дэжэ адыга-бзэмкIэ ащызэхэщэгъэ советхэм ахэт. Пэшэныгъэ адызэрехьэзэ кандидатыцIэр нэгъыри 10-мэ кыдахыгъ. Общэ, адыгэ, урыс бзэшIэныгъэм иIофыгъохэм ахьы-лэгъэ тхыгъи 100-м ехьу кыхиутыгъ. Дунэе, хэгъэгъу, чIыпIэ конференцие-хэмрэ симпозиумхэмрэ докладхэр кьа-щишыгъ. БзэшIэныгъэм фэгъэхьыгъэ IошIагъэу иIэхэм ащыщыкы профессорэу НэмытIэкIо Розэрэ ежыыррэ кIэлэ-егъаджэхэм апае зэдатыгъэ тхылъэу «ЦIэ унаехэм ядунай», А.А. Псэунэ-кьор игъусэу атхыгъэ «Физиологическэ терминхэм яурсы-адыгэ гушыIалъ», «Адыгабзэм илексикэIэ ыкIи гушыIэ-хэр ащ кызырэхьахьохэрэмкIэ ушэтын-хэр», «Адыгабзэм кьэкIыхэрэм ацIэхэр зэрэхэтхэр», «Урысыбзэм икомплекс-нэ этикэ-культуралогическэ гушыIалъ» зыфилохэрэр, нэмыкIыбэхэри.

Гъэсэныгъэмрэ бзэшIэныгъэмрэ гъэ-хьагъэу ащыриIэхэмкIэ Абрэджым иIошIагъэхэм яфэшъошэ уаси афа-шыIэз кьыркIо. Ащ кыфагъэшъо-шагъэх щытхьуцIэхэу «Урысые Феде-рацием иапшгъэрэ еджапIэ изаслуженнэ IофышI» зыфилоу щытхьуцIэр, бгъэ-халъхьэу «Урысыем иапшгъэрэ гъэсэны-гъэ иIофышIэ гъэшIуагъ» зыфилоу, «IошIэным иветеран» зыфилоу ме-далыр, АКъУ-м имедалэу «Универси-тетым ыпашхьэ гъэхьагъэу щыриIэхэм апае» зыфилоу. Ачэрдан анахь зыры-гушхохэрэм ащыщ шIэныгъэхэмкIэ Адыгэ (Черкес) Дунэе Академием иака-демикэу 2006-рз илъэсым зэрэхадзы-гъэр.

Ачэрдан цыфышIу дэд, шъабэу, дахэу мэгушыIэ. Адыгабзэм лъэшэу фэ-кьулай, ащкIэ кьэгъушыIэ зыхьукIэ сы-хьат заулэ укIэлъырысыгъэкIи уезэ-щырэр.

Абрэдж Ачэрдан джащ фэдэ щыIэ-ныгъэ гъогу шIагъо кызылэчыгъэу ыныбжэ зэрыуцогъэ илъэс 70-р непэ хегъэунэфыкIы. Зынэсыгъэ ныбжыр жьыгъом иныбжыкIэгъу уахьтэш, гъэхьагъэу иIэхэм ахигъахьозэ, илъэпкэ бэрэ шIур филэжэу, псауныгъэм дэгъу фэшхьафкIэ игугу ымышIэу, бэгъа-шIэ хьунэу сыфэлъало.

ЛIЭХЬУСЭЖЪ Хьаджэртэбый.
Адыгэ Республикэм изаслуженнэ журналист.
Сурэтым итыр: Абрэдж Ачэрдан.

(Джыри кыкІэлъыкІощт).

ДУНЭЕ ЗЭНЭКЪОКЪОУ «ДЭНЭ ГЪОГУР»

ХьакIэр зыщылъаплэм бысымыр щыдах

Дунаим шашIэрэ автораллиеу «Дэнэ гъогум» хэлажъэрэ Адыгэ Республикэм зэрэщылагъэхэм, пчыхъэзэхьэр мэфэкл шыпкъэм зэрэфэдгъэдэгъэм зэфэхьысыжъхэр тагъэшлыгъэх. 2014-рэ илээсым Олимпиадэ джэгунхэр Шъачэ щыклощтых. Ар кыдэтлгытэзэ, «Дэнэ гъогум» мэхъанэу еттырэм тыкытегушылэ.

Ханскэм пэмычыжъэу щыт аэродромыр «Дэнэ гъогум» хэлажъэрэм зэIуIкIэплэшIу афэхъугъ. Сыхъатыр 16 мыхъугъэу пчэгум тыгъэхэм, адыгэ оредышъоу шыжъынчырэм цыфхэр зэрэIэдэ-IуIкыхэрэр тигопагъ. Пшынаоу Дакъщэкъо Еленэ Красногвардейскэ районым кыкыгъ, IкIэлэ-цIыкIу ансамблэу «Бэслъэнэм» игъус. Адыгэ Республикэм культурэмIэ иминистрэу Чэмышъо Гъазыйрэ ащ игуадзэу Шъэуап-

кIэ» идирекције илIыкIоу Юрий Шашлюк, автораллиеу «Дэнэ гъогум» иадминистративнэ директорэу Артем Якубовыр, IэкIыб кьэралхэм ялIыкIохэр бысымхэм кьа-локIэх. Чэмышъо Гъазый хьакIэхэр регъэблагъэх.

— Адыгэ чIыгум апэрэп тыкы-зэрэIуагъэр, — еIо шыгъу-пIастэм илэшIугъэ зыуплэкIугъэ Юрий Шашлюк. — Шэн-хэбзэ даххэр адыгэмэ яIэх. ГъэшIэгъонэу, гум кьинэжъынэу шъукызырэт-пэгъокIырэм фэшI тхьашъугъэпсэу.

Пшынэм ымакъэ нахъ лъэшэу зелэты. Тыгъэм инэбзийхэм кьагъэшIэтырэ адыгэ шьош зэкIужьыр зыщыгъ Нэгъой Мадинэ пчэгум кьечэрэ-зэ хьакIэмэ ащыщ кыдэшъонэу. Адыгэ кьэшъуакIэр зэкIэми ашIэрэп. Ар кьыди-лгыты, Юрий Шашлюк ыIэхэр зэкIыш-хэзэ нэгъушIоу кьашъоу фежагъ.

— ЛъэшIэгъу пчъагъэхэм адыгэмэ алэ-жыгъэ культурэр, шэн-хэбзэ уцугъэхэр Адыгэ Республикэм щытлэгъух, — еIо Юрий Шашлюк. — КIэлэцIыкIу-хэм лъэпкъ шъуашэхэр ащыгъэу, оредышъо дахэр ашъхъэщытэу кьэшъох. Урысымерэ Адыгеимрэ ябыракъхэр мэбыбатэх. Дунаим

Семен Якубовыр Чэмышъо Гъазый кыфэгъушIо.

щыцIэрыIо спортсменхэм арэу-щтэу кьапэгъокIыгъэхэш, тэри тэгъушIо. Кьэптхынэу сыфай шъуи-адыгэ кIэлэцIыкIухэу кытпэгъо-кIыгъэхэм анэхэр зэрэжыухэрэр. Ащ кьеушыхъаты шIумрэ дэха-гъэмрэ агу зэрилгыр.

Артем Якубовым ятэу Семен ары «Дэнэ гъогум» ипроект ипа-щэр. Артем ятэ кышчытхъуныр кьыригъэкIурэп, зэрэуIытэрэр кыхъэщы. Адыгэ кьэшъуакIэ зэригъашIэ шIоигъоу кьытиIуагъ. Адыгэмэ шэн-хэбзэу яIэр кьашъо-хэмIэ, концертхэмIэ кьагъэлъ-гъон зэралъэкIырэм мэхъэнэ ин р-тыгъ.

Къулэ Мурадинрэ Нэгъой Мадинэ адыгэ шъуашэхэр ащыгъэу кьызырэшъуагъэхэр хьакIэмэ зэра-гъэпшэщтыр амышIэу Адыгэ Рес-публикэм культурэмIэ иминист-рэу Чэмышъо Гъазый кьекIуалI-хи, лъэшэу зэрэфэразэхэр кьыра-Iуагъ, «Дэнэ гъогум» хэлажъэрэмэ

яшъуашэ шIухъафтын кьыфа-шыгъ.

Ансамблэу «Ислъамыем» иар-тистхэу Мышъэ Андзаур, МэщIлэ-кьо Дарыет, Шымырзэ Казбек, оредыIохэу Лъэцэрыкьо Даринэ,

«Ислъамыем» иартисткэу МэщIлэкъо Дарыет кон-цертым оред кьыщелэ.

Мерэм Аскэр, Быштэкъо Адам, нэмыкIэхми концертыр кьагъэдэ-хагъ. Адыгэ оредхэм ямызакъоу, урысыбзэкIи кьаIуагъэхэр тишэн-хэбзэхэм, шIулъэгъу кьабзэм афэ-гъэхьыгъэх.

Адыгэ Республикэм лъэпкъ Iоф-хэмIэ, IэкIыб кьэралхэм ащыпсэ-урэ тильэпкъэгъухэм адырIэ зэ-пхыныгъэхэмIэ ыкIи кьэбар жъу-гъэм иамалхэмIэ и Комитет итхъа-матэу Шъхъэлэхъо Аскэр хьакIэмэ, зэхэщакIомэ гушыIэгъу афэхъу-гъэу зэп зэрэтлэгъугъэр. Олимпи-адэ джэгунхэу Шъачэ шыклошхэм тапэгъокIызы, опытэу шыIэ хъугъэр нахъышIоу зэрэдгъэфедэщтым Шъхъэлэхъо Аскэр непэ егъэгъу-мэкIы.

Москва кышъаубли Шъачэ нэ-сыгъэ зэхэщакIохэр, спортсменхэр Адыгэ Республикэм джыри кы-зырэкIошхэм егупшысэхэзэ дгъэ-кIотэжыгъэх, шIоу шыIэр кьадэ-хъунэу тафэлъIуагъ.

«Налмэсым» иартисткэу Нэгъой Мадинэ хьакIэм кьыдэшъо.

цIэкъо Аминэтрэ зэхэщэн Iофы-гъохэм апылтых. Пшынэм ыма-къэ, адыгэмэ зэраIоу, нахъ дэгъоу «кьыригъэпшIыкIуIуIкыным» пае Чэмышъо Гъазый пхъэIычхэр ыштагъэх, лъэпкъ ореды-шъомэ кьадэшъонэу фа-ехэр нахъыбэ хъугъэх. Адыгэ шъуашэхэр ащы-гъэу «Бэслъэнэм» хэт ныбжыкIэхэр дахэу, узы-хашэ ашIоигъоу кьэшъох.

Вертолет макъэхэри огуи кьышыIугъэх, зэнэ-кьокъум изэхэщакIохэр аэродромым имыжъо гъогухэм ащытлэгъу-гъэх. Пшынэр мэжъынчы, зэнэкьокъум ибыракъхэр пчэгум шъэбыбатэх. Дуна-им щыцIэрыIо ансамблэу «Налмэсым» иартистхэу Нэгъой Мадинэ Къулэ Мурадинрэ адыгэ шэн-хэ-бзэмэ атетэу шыгъу-пIас-тэр хьакIэмэ апагъохы.

Урысыем и Кьыблэ шъолгыр «Дэнэ гъогум-

Пчыхъэзэхьэр ашлогъэшIэгъон, ягуапэу еплъых.

ФУТБОЛ. АДЫГЭ РЕСПУБЛИКЭМ ИЗЭНЭКЪОКЪУ

Анахъ лъэшыр кьахэщыгъэгоп

Адыгеим и Лышъхъэ ишIухъафтынхэм якъыдэхын фэгъэ-хыгъэ зэнэкьокъоу футболымIэ зэхэщакIомэ республи-кэм икомандэхэр хэлажъэх. КупитIоу гошъыгъэхэу апэрэ чIыплэхэм афэбанэх.

Футбол командэхэм ятIонэрэ ешIэгъухэр ялагъэх. Купэу «Къо-хъапIэм» зэIуIкIэгъухэр зэрэщы-хыгъэхэр зэдгъапшэхэзэ, упчIэхэм джэуап кьятэтыжы.

«Пэнэжыкыуай» Теуцожь район — «АдыгэIкIал» Адыгэ-кIал — 3:0, «Улап» Красно-гвардейскэ район — «Инэм»

Тэхъутэмыкьое район — 5:1.

Зэнэкьокъум исудья шъхъалэу Пэнэшъу Мыхъамодэ кьызырэтI-уагъэу, зэхэщакIомэ унашъоу аштагъэм кьызырэдильгытэрэмIэ, районым е кьалэм пае ешIэнэу фи-тыныгъэ зифэр ащ щыпсэурэр ыкIи дэтхагъэр ары. Теуцожь районымрэ Улапэрэ якомандэхэр зызэдешIэхэм,

а шапхэр улапэмэ аукъуагъэу кьычIэкIыгъ. Ащ кьыхэкIэу пчъа-гъэр 3:0-у текIоньгъэр «Пэнэжы-кыуае» кьыдихыгъэу фалытагъ. ЕшIэгъур 4:2-у улапэмэ ахыгъагъ, ау ащ кIуачIэ илэжъэп.

Купэу «КъокIыплэм» зэрэщылагъэхэр

«Кощъабл» Кощъабл — «Нарт» Шэуджэн район — 1:1, «Еджэркъуай» Еджэркъуай — «Факел» Дондуковский — 2:0.

Чыплэу зыдэщытхэр

Купэу «КъохъапIэр»

1. «Пэнэжыкыуай» — 6
2. «Улап» — 3
3. «АдыгэIкIал» — 1
4. «Инэм» — 1.

Купэу «КъокIыплэм»

1. «Еджэркъуай» — 4
 2. «Факел» — 3
 3. «Нарт» — 2
 4. «Кощъабл» — 1.
- Зичэзыу ешIэгъухэр бэдзэогум и 26 — 27-м яIэщтых.

НэкIубгъор зыгъэхъабырыгъэр ЕМТЫЛЪ Нурбий.

Зэхэзыщагъэхэр:
Адыгэ Республикэм и Кьэралыгъо Совет — Хасэр, иминистрэхэм я Кабинет

КьыдзыгъэкIырэр:
Адыгэ Республикэм лъэпкъ IофхэмIэ, IэкIыб кьэралхэм ащыпсэурэ тильэп-кьэгъухэм адырIэ зэпхыныгъэхэмIэ ыкIи кьэбар жъу-гъэм иамалхэмIэ и Комитет
Адресыр: ур.Кре-стьянскэр, 236

Редактор шъхъалэм ипшъэрылхэр зыгъэцакIэрэр иапэрэ гуадзэу АУЛЪЭ Руслъан

Редактор шъхъалэм игуадзэр — пшъэдэкIыж зыхьыр секретары ХЪУРМЭ Хъусен

ПшъэдэкIыж зыхьыр секретары НЭПШЭКЪУИ Заур

Редакциер зылэшIыр:
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шъхъалэм иапэрэ гуадзэр:
52-49-44,

редактор гуадзэр-пшъэдэкIыж зы-хьыр секретары:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъаты-гъэр:

Урысые Федерацием хэутын IофхэмIэ, телерадиокъэтын-хэмIэ ыкIи зэльы-IэсыкIэ амалхэмIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыплэ гъэIоры-шIанI, зэраушыха-тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Зышыхауытэрэ

ОАО-у
«Полиграф-IOГ»,
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр

4306

Индексхэр

52161

52162

Зак. 1834

Хэутыным узыкIэтхэнэу щыт уахътэр
Сыхъатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэх уахътэр
Сыхъатыр 18.00